

RP 33/2022 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk ändras. Syftet är att främja sysselsättningen genom att göra det möjligt för stödtagare med rätt till avträdelsestöd inom jordbruket att förvärvsarbета utan att beloppet av den inkomst som tjänats in i arbetet inverkar på avträdares rätt till avträdelsestöd för upphörande med att bedriva jordbruk. Det föreslås att bestämmelserna om en förvärvsinkomstgräns upphävs.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Beredning	3
2 Nuläge	4
3 Målsättning	7
4 Förslagen och deras konsekvenser	7
4.1 De viktigaste förslagen	7
4.2. De huvudsakliga konsekvenserna	8
5 Remissvar	11
6 Specialmotivering	12
7 Ikraftträdande	13
8 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	13
LAGFÖRSLAG	16
Lag om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk	16
BILAGA	18
PARALLELLTEXT	18

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

En viktig faktor med tanke på den framtida ekonomiska tillväxten i Finland är kunnig och tillräcklig arbetskraft. Detta är även en förutsättning för landsbygdens livskraft och ekonomiska tillväxt. Det är skäl att uppmärksamma tillgången på kunnig arbetskraft i syfte att främja landsbygdens tillväxtpotential.

Det finns ett betydande behov av arbetskraft hos företag och tjänster inom ett stort antal olika branscher på landsbygden. Detta tar sig särskilt uttryck som en utmaning för företagen att hitta någon som kan ta över näringsverksamheten eller kunnig arbetskraft i allmänhet. Det är även svårt att hitta tillfällig arbetskraft eller deltidsanställda. En särskild utmaning utgör vikariat, vilka kräver arbetstagare med kort varsel, eller uppgifter med arbetsskift eller arbetsdagar som förekommer i varierande mån. Utan tillräckligt kunnig arbetskraft kan till exempel landsbygdens underleverantörssektor inte fullt utnyttja efterfrågan. Kriget i Ukraina och covid-19-epidemin har ökat utmaningarna kring tillgången på arbetskraft. Trots de exceptionella omständigheterna har många företag på landsbygden utvecklat sin verksamhet och investerat i att förbättra sina förutsättningar för näringsverksamhet.

Företag på landsbygdsområden är tvungna att konkurrera om kunniga arbetstagare. Rekryteringen till landsbygdsföretag försvåras av det ringa utbudet av arbetskraft och matchningsproblem på arbetsmarknaden. Flera faktorer inverkar på arbetskraftens rörlighet på landsbygden och mellan landsbygdsområden, t.ex. möjligheten för ens partner att få arbete, serviceutbudet och särdragen hos bostadsmarknaden på landsbygden. Särskilt incitamenten att ta emot kortvarigt arbete kan vara svaga.

Till följd av att covid-19-epidemin har fortsatt och från slutet av 2021 blivit svårare, särskilt på grund av omikronvarianten, har även tillgången till arbetskraft försvårats inom branscher som är viktiga för försörjningsberedskapen, såsom jordbruket. Dessutom försvårar kriget i Ukraina tillgången på säsongarbetare från Ukraina.

Under 2020 och 2021 har en temporär lag om vissa temporära förfaranden som med anledning av covid-19-epidemin tillämpas på inkomstgränsen för avträdelsestöd inom jordbruket varit i kraft (446/2020 och 542/2021). I sitt betänkande om regeringens proposition (RP 77/2021 rd) ansåg jord- och skogsbruksutskottet att det behöver utredas om det temporära arrangemanget bör göras permanent. I samband med propositionen om statsbudgeten 2022 beslöt regeringen i september 2021 att permanent slopa förvärvsinkomstgränsen för avträdelsestöd. Enligt en protokollsanteckning från regeringens förhandlingar om budgetpropositionen för 2022 är avsikten att slopa förvärvsinkomstgränsen för avträdelsestöd inom jordbruket permanent.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid jord- och skogsbruksministeriet. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA) har deltagit i beredningen av propositionen.

Utkastet till proposition sändes på remiss till justitieministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, Livsmedelsverket, Statens ämbetsverk på Åland, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto

RP 33/2022 rd

MTK, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC, ProAgria Keskusten Liitto och Företagarna i Finland rf.

2 Nuläge

I syfte att förbättra jordbrukets struktur har åren 1995–2018 avträdelsestöd beviljats dem som varaktigt upphört med att bedriva jordbruk. Avträdelsestöd beviljades 1995–2006 med stöd av lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994) och från och med 2007 med stöd av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006). Det senaste systemet med avträdelsestöd för jordbruket upphörde den 31 december 2018, och nya avträdelsestöd beviljas inte längre. Avträdelsestöd betalas fortfarande med stöd av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (nedan *lagen om avträdelsestöd*) och det sista avträdelsestödet kommer att betalas ut 2029.

Avträdelsestödet är ett strukturstöd till jordbruket som har kunnat beviljas en lantbruksföretagare som varaktigt upphör med att bedriva kommersiellt jordbruk genom att överlåta minst sin gårdsbruksenhets jordbruksmark och vid generationsväxlingar dessutom produktionsbyggnader på det sätt som föreskrivs i lagen om avträdelsestöd. Det väsentliga för att få avträdelsestöd har varit ställningen som företagare på gårdsbruksenheten.

Avträdelsestödet bestäms individuellt för varje stödtagare och stödet består av ett grundbelopp och en kompletteringsdel. Avträdelsestödet grundbelopp är i regel lika stort som den invalidpension som enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) skulle ha beviljats lantbruksföretagaren, om han eller hon när avträdelsen skedde hade haft rätt till full invalidpension. Avträdelsestödet kompletteringsdel är i regel lika stor som den folkpension som skulle ha beviljats avträddaren, om han eller hon vid avträdelsetidpunkten hade haft rätt till folkpension som beviljas i form av invalidpension. Således har inte alla mottagare av avträdelsestöd rätt till stödets kompletteringsdel. Avträdelsestödet grundbelopp ändras i regel till en lika stor ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare när mottagaren av avträdelsestöd fyller 63 år. Avträdelsestödet kompletteringsdel betalas tills avträddaren fyller 65 år, om han eller hon inte före det beviljas någon annan förmån som gör kompletteringsdelen ogiltig.

Grundbeloppet för avträdelsestödet justeras årligen med det arbetspensionsindex som avses i 98 § i lagen om pension för arbetstagare. Avträdelsestödet kompletteringsdel justeras med index på det sätt som föreskrivs i lagen om folkpensionsindex (456/2001).

För att få avträdelsestöd förutsattes det att bedrivande av kommersiellt jordbruk och leveransarbete i skogsbruket upphör permanent. Dessutom har annan förvärvsverksamhet begränsats. Enligt 14 § 1 mom. i lagen om avträdelsestöd betalas avträdelsestöd inte förrän avträddaren till LPA har lämnat in en utredning över att även andra förvärvsarbeten än bedrivande av kommersiellt jordbruk och leveransarbete i skogsbruket har upphört eller att de har minskat så att hans eller hennes förvärvsinkomst av dem kan uppskattas bli mindre än förvärvsinkomstgränsen på 523,61 euro i månaden, justerat med den lönekoeficient som avses i 96 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Förvärvsinkomstgränsen är 785,94 euro i månaden på 2022 års nivå. Som inkomst enligt 14 § 1 mom. i lagen om avträdelsestöd betraktas dock inte stöd för närståendevård eller vårdarvode som betalas till familjevårdare.

Efter att en avträddare upphört med att bedriva jordbruk kan betalning av avträdelsestöd tidigast börja när avträddaren har uppnått den ålder som anges i 8 § 1 mom. i lagen om avträdelsestöd. Denna ålder är 59 eller 60 år för avträdelsestöd som börjar 2022 eller efter det. Enligt 38 § 1 mom. 3 punkten i lagen om avträdelsestöd betalas avträdelsestöd dock inte förrän avträddaren har upphört med andra förvärvsarbeten eller minskat dem så att avträddarens inkomster därav

RP 33/2022 rd

kan uppskattas bli mindre än den förvärvsinkomstgräns som anges i 14 §. Enligt 38 § 2 mom. i lagen om avträdelsestöd betalas avträdelsestöd inte för en kalendermånad som inte är hel.

Om avträdadarens förvärvsinkomster överstiger den lagstadgade förvärvsinkomstgränsen när han eller hon uppnår den ålder då avträdelsestöd därpå följande månad skulle börja betalas, kan avträdelsestöd inte börja betalas. Avträdelsestödet blir i stället så kallat vilande avträdelsestöd, som börjar betalas först när avträdadarens månatliga förvärvsinkomster understiger förvärvsinkomstgränsen.

I praktiken finns det avträdadare som har beviljats rätt till avträdelsestöd men som inte får något avträdelsestöd alls, eftersom deras förvärvsinkomster överstiger förvärvsinkomstgränsen ända tills betalningen av avträdelsestöd upphör. I allmänhet beror detta på att dessa avträdadare har en tillsvidareanställning från vilken de månatliga förvärvsinkomsterna kontinuerligt överstiger förvärvsinkomstgränsen för avträdelsestöd eller på att de bedriver annan företagsverksamhet än jord- och skogsbruk i en sådan utsträckning att förvärvsinkomstgränsen överskrids.

Enligt 42 § 5 mom. i lagen om avträdelsestöd, om avträdadaren inte upphört med andra förvärvsarbete eller minskat dem så att avträdelsestödet grundbelopp har börjat betalas ut, kan utbetalningsstarten för ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare skjutas upp på ansökan av avträdadaren, om ansökan görs innan avträdadaren fyller 63 år.

Bestämmelser om avbrytande av betalning av löpande avträdelsestöd finns i 45 § i lagen om avträdelsestöd. Enligt 45 § 1 mom. betalas avträdelsestöd inte för en kalendermånad under vilken mottagaren av avträdelsestöd förvärvsarbetar och förtjänar ett belopp som är minst lika stort som den gällande förvärvsinkomstgränsen. När LPA får kännedom om en omständighet på basis av vilken avträdelsestöd inte får betalas, ska LPA med stöd av 45 § 2 mom. i lagen om avträdelsestöd avbryta betalningen från följande möjliga betalningsperiod, om orsaken till att avbryta betalningen av avträdelsestöd fortfarande föreligger. Betalningen av avträdelsestöd fortsätter när stödtagaren skriftligt meddelar LPA att hans eller hennes förvärvsinkomster har upphört eller minskat så att de understiger förvärvsinkomstgränsen.

Bestämmelser om avträdelsestödtagarens skyldighet att lämna uppgifter finns i 49 § i lagen om avträdelsestöd. Enligt 49 § 2 mom. 2 punkten är den som får avträdelsestöd skyldig att underätta LPA om att han eller hon har börjat förvärvsarbeta och får en förvärvsinkomst som är minst lika stor som det belopp som föreskrivs i 45 § 1 mom., dvs. förvärvsinkomstgränsen, eller att förvärvsinkomsten av förvärvsarbete stiger till minst nämnda belopp. Enligt lagen om avträdelsestöd ska LPA när stödsystemet verkställs se till att stöd inte betalas i strid med förbindelserna. På grund av detta och eftersom alla mottagare av avträdelsestöd inte uppfyller sin skyldighet att lämna uppgifter övervakar LPA också stödtagarnas förvärvsinkomst. Enligt 53 § i lagen om avträdelsestöd ska LPA i regel återkräva det som betalats för mycket, om avträdelsestöd har betalats utan grund. Sådana situationer uppstår i praktiken när det först i efterhand visar sig att avträdelsestödtagarens månatliga förvärvsinkomster har överstigit förvärvsinkomstgränsen och avträdelsestöd inte borde ha betalats.

I 41 § 3 mom. i lagen om avträdelsestöd fastställs det att när avträdelsestöd har börjat betalas på grundval av 38 § intjänar mottagaren av avträdelsestöd pension av annat förvärvsarbete än sådan lantbruksföretagarverksamhet som avses i 3 eller 13 § i lagen om pension för lantbruksföretagare enligt det som i de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare föreskrivs om arbete under tid med pension.

På basis av arbetsinkomst intjänas enligt den gällande arbetspensionslagstiftningen i allmänhet 1,5 procent pension i året. När betalning av avträdelsestöd har börjat tjänar stödtagaren därmed

RP 33/2022 rd

1,5 procent in i pension per år på basis av annat förvärvsarbete vid sidan av avträdelsestödet, dvs. på motsvarande sätt som personer som får pension och förvärvsarbetar samtidigt. Enligt en övergångsbestämmelse i samband med arbetspensionsreformen 2017 tjänas till utgången av 2025 dock 1,7 procent in i pension per år på arbetsinkomst som har betalats från ingången av den kalendermånad som följer efter att 53 års ålder har uppnåtts till utgången av den kalendermånad då arbetstagaren eller företagaren fyller 63 år. Den högre pensionstillväxten förutsätter dock att personen i fråga inte har fått avträdelsestöd eller någon annan sådan förmån enligt arbetspensionslagarna som grundar sig på eget arbete. Således gäller detta avträdare för vilka avträdelsestöd inte ännu har börjat betalas.

De som får avträdelsestöd är tidigare jordbruksidkare som har den specialkompetens och yrkesskicklighet som krävs inom jordbruket. En del av dem har dessutom redan medan de bedrivit lantbruksföretagarverksamhet arbetat utanför gårdsbruksenheten, så de har yrkeskunnighet även för annat arbete än jordbruksarbete. Efter att avträdelsestöd beviljats begränsar förvärvsinkomstgränsen avträdarens möjlighet att fortsätta i sådant arbete. För de flesta mottagare av avträdelsestöd är stödets belopp mindre än 1 000 euro i månaden. På grund av förvärvsinkomstgränsen har endast en liten del av dem som får avträdelsestöd utfört tillfälligt arbete i sådan omfattning att förvärvsinkomstgränsen överskridits.

Efter att avträdelsestöd har börjat betalas har stödtagarna vid sidan av avträdelsestödet bl.a. utfört avbytararbete inom lantbruket. Lantbruksavbytare har till uppgift att sköta lantbruksidkarens dagliga djurskötseluppgifter. Avbytare sköter de arbeten som är nödvändiga med tanke på produktionsdjurens välbefinnande. Kunnandet hos avträdare har enligt uppgifter från LPA också utnyttjats i avbytar-service som de lokala enheterna för avbytar-service ordnat.

Dessutom har de som får avträdelsestöd arbetat t.ex. i olika uppgifter inom hälso- och sjukvården och äldreomsorgen, med vård av barn samt i olika kontorsarbeten och serviceyrken.

Det arbete som stödtagarna utför vid sidan av avträdelsestödet har inte alltid varit deras arbete i huvudsyssla, och inte heller regelbundet eller fortlöpande. De har även arbetat i närheten av sin bostadsort som t.ex. säsongsbiträden och vikarier deltid eller för viss tid samt som vikarier som med kort varsel kallas till arbete för sporadiska arbetsskift eller arbetsdagar t.ex. inom vården, i kök eller som städare eller avbytare.

Förvärvsinkomstgränsen för betalning av avträdelsestöd har i praktiken inverkat på stödtagarnas vilja att ta emot erbjudet arbete, eftersom de inte har varit villiga att för arbetets skull avbryta betalningen av avträdelsestöd för den tid som inkomsten från arbetet tillfälligt skulle överstiga förvärvsinkomstgränsen. Däremot har de strävat efter att arbeta endast så mycket att förvärvsinkomsterna inte inverkar på betalningen av avträdelsestöd. Detta kan ha orsakat oavsiktliga överskridningar av förvärvsinkomstgränsen särskilt i situationer där det är fråga om en timlön eller där en del av lönen består av olika tillägg vars belopp det är svårt att uppskatta på förhand. Vidare kan förvärvsinkomstgränsen ha överskridits i situationer där arbetsuppgifterna är sådana att arbetsdagen oförutsett kan förlängas på grund av oväntade händelser. I så fall ökar även löneinkomsterna, möjligtvis så att de överstiger förvärvsinkomstgränsen trots att mottagaren av avträdelsestöd har planerat att arbeta så att förvärvsinkomsterna understiger gränsen. Även en ringa överskridning av förvärvsinkomstgränsen leder enligt den gällande lagen till att avträdelsestöd för den månaden inte betalas alls.

Ett undantag från förvärvsinkomstgränsen för avträdelsestöd har temporärt varit i kraft 2020 och 2021. Bestämmelser om det tidsbegränsade undantaget utfärdades 2020 i lagen om vissa temporära förfaranden som med anledning av covid-19-epidemin tillämpas på inkomstgränsen för avträdelsestöd inom jordbruket (446/2020). De inkomster som de som får avträdelsestöd

RP 33/2022 rd

tjänat in på basis av det arbete som de utfört under tiden från den 16 mars till och med den 31 december 2020 påverkade inte betalningen av avträdelsetödet. Genom den temporära lagen tryggades för 2020 tillgången på arbetskraft inom trädgårdsbranschen och primärproduktionen inom jordbruket, vilka är centrala med tanke på försörjningsberedskapen. Ett motsvarande undantag gällde även från den 1 mars till och med den 31 december 2021, då bestämmelser om undantaget fanns i lagen om vissa temporära förfaranden som med anledning av covid-19-epidemin tillämpas på inkomstgränsen för avträdelsetöd inom jordbruket (542/2021).

En del av dem som får avträdelsetöd har inte arbetat alls eller deras förvärvsinkomster har understigit förvärvsinkomstgränsen. Det är dock inte möjligt att i fråga om detta få uppgifter om antalet personer från LPA:s statistik, eftersom stödtägarna inte har haft en skyldighet att lämna uppgifter till LPA om arbetet inte har inverkat på betalningen av avträdelsetöd. Exakta uppgifter om förvärvsarbete och hur det fördelas mellan olika branscher finns inte heller att tillgå.

3 Målsättning

Syftet med lagförslaget är att göra det möjligt för stödtägare med rätt till avträdelsetöd inom jordbruket att förvärvsarbeta utan att beloppet av den inkomst som tjänats in i arbetet inverkar på avträdares rätt till avträdelsetöd för upphörande med att bedriva jordbruk.

Propositionens målsättning är att i större utsträckning än för närvarande främja utnyttjandet av arbetsinsatsen och kunskaper hos dem som får avträdelsetöd och på så sätt stödja tillgången på kunnig arbetskraft och effektivisera matchningen på arbetsmarknaden inom branscher som är kritiska med tanke på primärproduktionen, särskilt inom jordbruket och trädgårdsbranschen, men även inom annan närings- och serviceverksamhet på landsbygden.

Propositionen är en del i ledet av åtgärder för att göra det mer lockande att utnyttja tillfälliga och tidsbegränsade arbetstillfällen särskilt på landsbygden, där det ofta är svårare att få vikarier och tillfälligt anställda än i städerna.

Lagförslaget gör det också möjligt för stödtägare med rätt till avträdelsetöd inom jordbruket att förvärvsarbeta i uppgifter som är kritiska med tanke på jord- och skogsbruksministeriets ansvarsområde, i syfte att trygga försörjningsberedskapen i förhållanden orsakade av kriget i Ukraina och covid-19-epidemin, utan att beloppet av den inkomst som tjänats in i arbetet inverkar på avträdares rätt till avträdelsetöd.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås det att bestämmelserna om en förvärvsinkomstgräns upphävs i lagen om avträdelsetöd. De bestämmelser som föreslås bli upphävda inverkar på när betalning av avträdelsetöd inleds och kan dessutom leda till att betalningen av avträdelsetöd avbryts. Beloppet av avträdelsetödtägarans förvärvsinkomster ska enligt förslaget inte längre inverka på betalningen av avträdelsetöd och avträdelsetöd ska i framtiden börja betalas när avträdares uppnår den ålder som krävs för att betalning ska börja och uppfyller de förutsättningar i 38 § som inte gäller förvärvsinkomster. Avträdare vars avträdelsetöd blivit vilande före den 1 januari 2022 samt avträdare som uppnått den ålder som krävs för att avträdelsetöd ska betalas får efter den föreslagna lagens ikraftträdande dock möjlighet att låta avträdelsetödet vila. De ska själva skriftligt meddela detta till LPA. Den föreslagna lagändringen leder också till att betalning av avträdelsetöd i framtiden inte ska avbrytas på grund av stödtägarans förvärvsinkomster.

RP 33/2022 rd

Det föreslås att lagen i fråga om betalning av avträdelsestöd ska tillämpas retroaktivt från och med den 1 januari 2022, så att likabehandling av avträdelsestödtagare kan garanteras.

Enligt förslaget kan avträdelsestöd i framtiden betalas även om beloppet av förvärvsinkomsterna för en avträdare som i övrigt har rätt till avträdelsestöd överstiger förvärvsinkomstgränsen enligt den gällande lagen om avträdelsestöd, dvs. 785,94 euro i månaden år 2022. Enligt förslaget är det fortfarande förbjudet för mottagare av avträdelsestöd att bedriva kommersiellt jordbruk eller utföra leveransarbete i skogsbruket.

För personer vars avträdelsestöd inte har börjat betalas eller vars avträdelsestöd enligt den gällande lagen inte skulle ha börjat betalas på grund av att deras förvärvsinkomster kontinuerligt överstiger förvärvsinkomstgränsen föranleder inledningen av betalningen av vilande avträdelsestöd till följd av propositionen att tillväxtprocenten för arbetspension som tjänas in på förvärvsarbete kan minska med 0,2 procentenheter efter det att betalningen av avträdelsestöd har inletts. Den lägre tillväxtprocenten beror på en övergångsbestämmelse som hänför sig till arbetspensionsreformen 2017 och som är i kraft till utgången av 2025. Därför föreslås det att det i ovan avsedda situationer, där avträdelsestödet enligt gällande lagstiftning är vilande eller på väg att bli vilande, ska vara möjligt för avträdaren att genom skriftligt meddelande till LPA välja att betalning av avträdelsestöd inte ska börja. Det föreslås att det ska vara möjligt att låta stödet vila även i fortsättningen, men kopplingen till en förvärvsinkomstgräns slopas. Betalning av vilande avträdelsestöd börjar enligt förslaget när avträdaren meddelar att han eller hon önskar att stödet ska börja betalas. På så sätt har avträdarna också fortfarande möjlighet att med stöd av 42 § 5 mom. i lagen om avträdelsestöd skjuta upp inledandet av sin ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare, om de så önskar. Eftersom den övergångsbestämmelse som hänför sig till arbetspensionsreformen är i kraft till utgången av 2025, är pensions-tillväxten för personer som lyfter avträdelsestöd 2026–2029 den samma som för andra som arbetar.

Jämfört med nuläget inverkar inte den föreslagna lagändringen på inledningen av betalning av avträdelsestöd till sådana avträdare som inte har några förvärvsinkomster eller vars förvärvsinkomster understiger den nuvarande förvärvsinkomstgränsen när de uppnår den ålder som krävs för att avträdelsestöd ska betalas, såvida de inte själva meddelar att de vill låta sitt avträdelsestöd vila. Betalning av avträdelsestöd föreslås börja på nytt från och med den 1 januari 2022 till personer för vilka betalningen av avträdelsestöd när den föreslagna lagen träder i kraft eventuellt har varit avbruten på grund av för hög förvärvsinkomst.

Systemet med avträdelsestöd omfattade 1 472 personer i början av 2022. Betalning av avträdelsestöd har den 31 december 2021 inte börjat för 14 av dessa personer, trots att de har uppnått den ålder som krävs för att avträdelsestöd ska betalas, eftersom deras månatliga förvärvsinkomster efter att de uppnått denna ålder har överstigit förvärvsinkomstgränsen enligt lagen om avträdelsestöd. Dessutom har betalning av avträdelsestöd inte börjat för 61 personer eftersom de uppnår den ålder som krävs för att avträdelsestöd ska betalas under 2022 eller senare.

4.2. De huvudsakliga konsekvenserna

Det föreslagna slopandet av förvärvsinkomstgränsen för avträdelsestöd förbättrar tillgången på arbetskraft på landsbygden genom att öka incitamenten för mottagare av avträdelsestöd att erbjuda sin arbetskraft. Om förvärvsinkomstgränsen slopas blir erfaren och kunnig arbetskraft med kännedom om den lokala verksamhetsomgivningen mer tillgänglig för uppgifter inom primärproduktionen, men också inom övrig närings- och serviceverksamhet på landsbygden, särskilt som tillfälligt arbetskraft. LPA bedömer att de undantag i fråga om förvärvsinkomstgränsen

för avträdelsetöd inom jordbruket som gällde tillfälligt var en fungerande metod för att öka antalet sysselsatta. Drygt 200 personer har utnyttjat undantagen.

EU:s regler för statligt stöd

De ändringar som föreslås i propositionen inverkar inte på fullgörandet av Finlands förpliktelser enligt EU-lagstiftningen eller reglerna för statligt stöd. Det senaste systemet med avträdelsetöd som anmälts till kommissionen upphörde den 31 december 2018 och betalningarna enligt det systemet fortsätter, men själva stödsystemet och kommissionens godkännande av det som statligt stöd har upphört att gälla.

Med tanke på EU-reglerna för statligt stöd är det värt att notera att det i stödet enligt systemet med avträdelsetöd handlar om ett krav som ställs på företagare och som gäller bedrivande av jordbruk, men som inte omfattar lönearbete. Antalet stödtagare kommer varken att öka eller minska till följd av den föreslagna lagen, stödnivån kommer inte att öka och propositionens konsekvenser för konkurrensen kan i princip inte anses gynna enbart vissa företag eller branscher. Till följd av de ändringar som gäller förvärvsinkomstgränsen för lönearbete och som görs genom den lag som föreslås i propositionen förefaller det inte på dessa grunder uppstå något nytt statligt stöd som ska anmälas.

Europeiska unionens domstol meddelade den 28 oktober 2021 en dom i begäran om förhandsavgörande i de förenade målen C- 915/19–C- 917/19. Enligt domen är det relevanta med tanke på EU:s regler för statligt stöd huruvida den ändring som görs påverkar grunderna för den berörda stödordningen, i enlighet med kommissionens bedömning av huruvida de tidigare versionerna av nämnda ordning var förenliga med den inre marknaden.

Med tanke på EU-reglerna för statligt stöd är det fråga om huruvida kriterierna för det statliga stödets godtagbarhet kan ändras efter det att stödprogrammet upphört att gälla. Kommissionen har bedömt lämpligheten för stödordningen inom det senaste systemet med avträdelsetöd, som upphörde 2018, med tanke på den inre marknaden genom att tillämpa de gemensamma bedömningsprinciper som anges i riktlinjerna för statligt stöd till jordbrukssektorn för åren 2000–2006 (2000/C 28/02) samt de åtgärdsspecifika reglerna, enligt vilka det inte förutsätts att medlemsländernas stödprogram innefattar en inkomstgräns av det slag som nämns ovan. Det slopande av förvärvsinkomstgränsen för lönearbete som föreslås i lagförslaget bedöms inte i efterhand påverka de ovannämnda konsekvenser för konkurrensen som redan realiserats.

Om inkomstgränsen enligt det avträdelsetödprogram som anmäldes till kommissionen och som upphörde 2018 från början hade varit högre, skulle kommissionen ha bedömt den på grundval av riktlinjerna för jordbrukssektorn 2000–2006. I dessa riktlinjer förtecknas förtidspension och avträdelsetöd för olönsamma gårdar under samma åtgärd 8, och villkoren för stödåtgärderna är i stort sett desamma. När det gäller förtidspension finns det inget omnämnande av begränsningar av inkomster från annat håll, och i fråga om avträdelsetöd är formuleringen rentav den motsatta, med betoning på att stödtagarens övergång till annan ekonomisk verksamhet ska underlättas. Riktlinjerna för jordbruket för åren 2007–2013 (2006/C 319/01) nämner inte heller något sådant villkor, och i de gällande riktlinjerna (2014/C 204/01) nämns inte längre någon åtgärd som gäller förtidspension. Inkomstgränsen har inte heller behandlats av kommissionen inom ramen för bedömningen av stödsystemets förenlighet med den gemensamma marknaden i kommissionens beslut åren 2002–2014 som gäller Finlands system. På grundval av formuleringarna i riktlinjerna kan det tolkas så att förekomsten av en inkomstgräns eller dess storlek inte har påverkat grunderna för systemet med avträdelsetöd och därmed inte varit avgörande för att kommissionen gett sitt godkännande till stödsystemet.

Ekonomiska konsekvenser

Utgifterna för avträdelsestödet betalas från anslaget under moment 30.10.42 (Avträdelsestöd och avträdelsepension, reservationsanslag 2 år) i statsbudgeten. Till följd av propositionen beräknas utgifterna för avträdelsestödet 2022–2029 öka med ca 2,4 miljoner euro. Utgiftsökningen har uppskattats på basis av att avträdelsestöd inte heller under tidigare år tillfälligt har betalats till en del av stöntagarna eftersom deras förvärvsinkomster varit för höga (avträdelsestödet har avbrutits). Dessa personer ska nu enligt propositionen kunna få avträdelsestöd. Extra utgifter uppkommer också på grund av sådana personer som är berättigade till avträdelsestöd och som har fortsatt med permanent förvärvsarbete och inte alls har lyft avträdelsestöd, men som i och med denna proposition eventuellt övergår till avträdelsestöd (avträdelsestödet är vilande). Extra utgifter uppkommer även på grund av dem som redan får avträdelsestöd och som återgår till förvärvsarbete så att förvärvsinkomstgränsen överskrids, men för vilka betalningen av avträdelsestöd till följd av denna proposition inte avbryts och avträdelsestöd inte återkrävs. De kostnader som förorsakas av de ändringar som föreslås i propositionen täcks inom förvaltningsområdet, i princip inom ramen för anslaget under det ovannämnda momentet i statsbudgeten.

Som en följd av lagförslaget kommer det att vara möjligt för stöntagare som har rätt till avträdelsestöd inom jordbruket att förvärvsarbeta utan att beloppet av den inkomst som tjänas in i arbetet påverkar rätten för avträdaren att få avträdelsestöd. Det föreslagna sloandet av förvärvsinkomstgränsen för betalning av avträdelsestöd inverkar både på att betalning av avträdelsestöd till avträdare börjar och på att betalning av avträdelsestöd till stöntagare fortsätter utan avbrott.

Efter att den föreslagna lagen trätt i kraft kommer avträdelsestöd i regel att betalas till de 61 personer för vilka betalning av avträdelsestöd inte har börjat den 1 januari 2022, eftersom de inte har uppnått den ålder som krävs för att avträdelsestöd ska betalas, genast när personen uppnått den åldern.

Det föreslås att avträdelsestöd från och med den 1 januari 2022 betalas till de personer vilkas avträdelsestöd eventuellt har avbrutits på grund av annat förvärvsarbete. Avträdelsestöd ska också i regel från och med det datumet börja betalas till de stöntagare vilkas avträdelsestöd är vilande på grund av annat förvärvsarbete vid den föreslagna lagens ikraftträdande. Avträdelsestödet för dessa 60 personer är i genomsnitt ca 670 euro i månaden på 2022 års nivå. Detta förorsakar en ökning av statens utgifter på uppskattningsvis ca 1,1 miljoner euro 2022–2029.

Utgifterna för avträdelsestödet för personer som tidigare fått permanent avträdelsestöd och för personer för vilka avträdelsestödet börjar betalas 2022–2024 har beaktats vid dimensioneringen av anslaget under momentet i budgeten 2022.

Av dessa 1 386 mottagare av avträdelsestöd som propositionen gäller och för vilka stöd redan betalas den 1 januari 2022 uppskattas ca 100 personer i året arbeta till följd av propositionen. Det genomsnittliga avträdelsestödet för dessa personer är 830 euro i månaden på 2022 års nivå. Alla mottagare av avträdelsestöd bedöms inte arbeta för viss tid eller på deltid, eller ens sporadiskt, bl.a. på grund av stöntagarnas höga medelålder (62,5 år i början av 2022). Om 100 personer bland stöntagarna i genomsnitt utför förvärvsarbete i två år så att förvärvsinkomstgränsen överskrids, kommer beloppet av avträdelsestöd att uppgå till uppskattningsvis ca 1,3 miljoner euro. Det föreslås att detta belopp inte återkrävs av stöntagarna. Om lagförslaget inte genomförs kommer de som får avträdelsestöd sannolikt inte att sysselsätta sig själva i större utsträckning än tidigare år så att inkomstgränsen överskrids, eftersom stöntagarna känner till att detta skulle leda till återkrav av avträdelsestödet. Då kommer staten i vilket fall som helst att orsakas ovan angivna utgifter för avträdelsestöd.

RP 33/2022 rd

När undantagslagen för 2020 trädde i kraft fanns det totalt 120 personer med avbrutna eller vilande avträdelsetöd. Av dessa återgick 80 personer till att lyfta avträdelsetöd, vilket orsakade en merkostnad på 634 000 euro till utgifterna för avträdelsetöd. När undantagslagen för 2021 trädde i kraft fanns det totalt 92 personer med avbrutna eller vilande avträdelsetöd. Av dessa återgick 71 personer till att lyfta avträdelsetöd, vilket orsakade en merkostnad på 572 000 euro till utgifterna för avträdelsetöd.

Det föreslagna slopandet av förvärvsinkomstgränsen minskar det administrativa arbetet vid LPA med uppskattningsvis 1–1,5 årsverken.

För de personer som omfattas av avträdelsetödet och som börjar förvärvsarbete orsakas inte någon uppskjutning av eller något avbrott i betalningen av avträdelsetödet, även om beloppet av de förvärvsinkomster som de tjänat in i lönearbetet överstiger den inkomstgräns för förvärvsarbete som anges i den gällande lagen om avträdelsetöd. Detta bedöms uppmuntra dem som får avträdelsetöd att övergå till förvärvsarbete.

Eftersom de som får avträdelsetöd spurras att söka sig till sektorer inom vilka det råder brist på arbetskraft, och de därmed kommer att betala skatt på förvärvsarbete, innebär detta att beloppet av statens inkomster av beskattningsbar förvärvsinkomst också kommer att öka från och med 2022. Det går inte att lägga fram några exakta uppskattningar av hur många mottagare av avträdelsetöd som kommer att börja förvärvsarbete eller öka sin arbetsmängd från tidigare.

5 Remissvar

Det kom in sammanlagt sju remissyttranden inom utsatt tid. På allmän nivå ansågs propositionens mål vara bra och värda att ställa sig bakom. Finansministeriet konstaterade att grunderna för de kostnader som föranleds av de ändringar som avses i propositionen har specificerats i propositionen. Finansministeriet konstaterade dessutom att kostnaderna enligt propositionen ska täckas inom ramen för anslaget under moment 30.10.42 (Avträdelsetöd och avträdelsetödpension) i statsbudgeten, vid behov genom intern fördelning inom huvudtiteln. Justitieministeriet noterade i sitt utlåtande att ett betydande element i övervakningen av inkomstgränsen för avträdelsetöd enligt förslaget ska strykas som förutsättning för beviljande av stöd. Vidare hänför sig syftet med propositionen snarare till arbetskraftspolitiska mål än till bedrivande av jordbruk. Därmed är det enligt justitieministeriet behövligt att i propositionen i större utsträckning bedöma vilken karaktär stödet har i författningsrättslig mening. Förslagets huvudsakliga mål bör också framhållas i ännu större grad. Social- och hälsovårdsministeriet understödde i sitt utlåtande förslaget.

Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt konstaterade att den föreslagna ändringen kan verkställas smidigt och att det även går att informera avträdelsetödtagarna om ändringen på ett förståeligt sätt. Den föreslagna ändringen minskar det administrativa arbetet vid Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt i samband med verkställigheten av systemet med avträdelsetöd, eftersom betalning av avträdelsetöd inte längre behöver avbrytas med hänsyn till avträdelsetödtagarens förvärvsinkomst för att senare fortsättas när inkomsterna minskar eller upphör. Om förslaget träder i kraft behöver beloppet på avträdelsetödtagarens förvärvsinkomst inte heller övervakas och situationer där avträdelsetöd måste återkrävas kommer inte att uppkomma på grund av förvärvsinkomsterna. Antalet beslut som meddelas i ärenden som gäller avträdelsetöd kommer att minska avsevärt till följd av förslaget. Livsmedelsverket ansåg att förslagen är bra, och verket hade inget att anmärka på de föreslagna ändringarna. Maa- ja metsätäloustuottajain Keskusliitto MTK ansåg propositionen vara motiverad och behövlig.

På grundval av remissvaren preciserades motiveringen i fråga om bedömningen av avträdelsestödet förhållande till grundlagen. Dessutom förtydligades motiveringen så att förslagets huvudmål, dvs. sysselsättningsåtgärder, kommer ännu tydligare fram.

6 Specialmotivering

14 §. Begränsningar av annan förvärvsverksamhet. Paragrafen innehåller bestämmelser om begränsningar av annan förvärvsverksamhet. Eftersom det föreslås att förvärvsinkomstgränsen slopas, föreslås det även att paragrafen upphävs.

38 §. Betalning av avträdelsestöd. Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av avträdelsestöd. Det föreslås att paragrafen ändras så att gällande 1 mom. 3 punkten stryks, eftersom det i den punkten finns bestämmelser om förvärvsinkomstgränsen för betalning av avträdelsestöd. Punkten är onödig, eftersom det föreslås att förvärvsinkomstgränsen slopas. Samtidigt föreslås det att numreringen av gällande 4–8 punkten ändras i enlighet med att den gällande 3 punkten ska strykas.

Det föreslås att det till den gällande paragrafen fogas ett nytt 2 mom. Det föreslagna momentet gäller personer för vilka betalning av avträdelsestöd inte har börjat. Om så kallat vilande avträdelsestöd börjar betalas till följd av propositionen kan det leda till att avträdelsestötagaren tjänar in 0,2 procentenheter mindre arbetspension på förvärvsarbete efter det att betalning av avträdelsestöd har börjat. Därför föreslås det att det i situationer där avträdelsestödet enligt gällande lagstiftning är vilande eller på väg att bli vilande ska vara möjligt för avträdaren att genom skriftligt meddelande till LPA välja att betalning av avträdelsestöd inte ska börja. Betalning av vilande avträdelsestöd börjar enligt förslaget när avträdaren meddelar att han eller hon önskar att stödet ska börja betalas. En motsvarande möjlighet att låta avträdelsestödet vila föreslås i paragrafen även för andra mottagare av sådana avträdelsestöd som betalas efter ändringslagens ikraftträdande.

42 §. Ändring av avträdelsestödet grundbelopp till ålderspension. Det föreslås att paragrafens 5 mom. ändras så att hänvisningen till upphörande med eller minskning av andra förvärvsarbeten stryks. Enligt förslaget fogas det till momentet i stället en hänvisning till skäl som avses i föreslagna 38 § 2 mom., eftersom det föreslås att uppskjutande av utbetalningsstarten för avträdelsestöd inte längre ska vara beroende av förvärvsinkomsterna.

45 §. När betalningen av avträdelsestöd avbryts. Det föreslås att paragrafen ändras så att gällande 1 och 2 mom. stryks. Eftersom betalning av avträdelsestöd i framtiden föreslås vara oberoende av förvärvsinkomsternas storlek, blir de bestämmelser som gäller avbrytande av betalning av avträdelsestöd på basis av förvärvsinkomsternas storlek samtidigt onödiga.

I gällande 3 mom. föreslås det att ordet ”likaså” stryks, eftersom det hänvisar till 1 och 2 mom., vilka enligt förslaget ska strykas. Ändringen är lagteknisk. Samtidigt föreslås det även lagtekniska preciseringar i gällande 4 mom.

49 §. Avträdelsestötagarens skyldighet att lämna uppgifter. Det föreslås att paragrafens 2 mom. 2 punkten, som innehåller bestämmelser om skyldigheten att lämna uppgifter om förvärvsinkomst, upphävs som onödig.

7 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft så snart som möjligt. För att garantera likabehandling av avträdare föreslås det att lagen ska tillämpas retroaktivt på förvärvsinkomst som intjänats i arbete som utförts efter den 31 december 2021.

8 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I lagförslaget ingår inga bemyndiganden att utfärda förordning som behöver bedömas med hänsyn till 80 § i grundlagen.

I 6 § 1 mom. i grundlagen ingår en generalklausul om jämlikhet, enligt vilken alla är lika inför lagen. Jämlikhetsbestämmelsen omfattar också lagstiftaren (RP 309/1993 rd). I 6 § 2 mom. i grundlagen kompletteras jämlikhetsklausulen med ett diskrimineringsförbud. Grundlagsutskottet har i ett utlåtande om stöd för skogsbruk (GrUU 46/2006 rd) bl.a. konstaterat att det dock är karaktäristiskt för lagstiftningen att den på grund av ett acceptabelt allmänt intresse särbehandlar människor bl.a. för att främja verklig jämlikhet. Med hänsyn till förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och grundlagsutskottets praxis har det dessutom ansetts att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning kan härledas ur jämlikhetsprincipen då reglering i överensstämmelse med den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas (RP 309/1993 rd, s. 46, GrUU 59/2002 rd, s. 2, GrUU 1/2006 rd, s. 2, GrUU 38/2006 rd, s. 2). Det väsentliga är huruvida särbehandlingen kan motiveras på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 48, GrUU 14/2006 rd, s. 2, GrUU 25/2006 rd, s. 2).

Grundlagsutskottet har bedömt jämlikheten i samband med olika bestämmelser om stöd (GrUU 32/2000 rd, s. 2, GrUU 14/2003 rd, s. 4, GrUU 46/2006 rd, s. 2, GrUU 4/2008 rd, s. 3, GrUU 37/2010 rd, s. 3 och GrUU 58/2016 rd, s. 4–5). Utskottet har bl.a. i sitt utlåtande om stöd för skogsbruk konstaterat att enbart ett geografiskt kriterium inte kan godkännas som godtagbar grund för särbehandling med tanke på 6 § 2 mom. i grundlagen (GrUU 59/2001 rd, s. 2/I), medan däremot strävan att göra markägarna sinsemellan mer jämlika och samtidigt främja god vård och användning av skogarna och därigenom skydda miljön är godtagbara grunder för särbehandling. Utskottets slutsats var att med beaktande av att det är frivilligt för skogsägarna att ansöka om stöd och att stöden beviljas enligt prövning så spelar lagstiftningen en ganska liten roll för jämlikheten mellan skogsägarna och är därmed inget problem med tanke på jämlikhetsbestämmelsen i grundlagens 6 § (GrUU 46/2006 rd, s. 2).

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande till ett förslag om ändring av de lagar som gäller avträdelsetöd (GrUU 18/2006 rd) bl.a. konstaterat att avträdelsetödet har flera kopplingar till pensionssystemet, men i konstitutionellt hänseende kan det inte jämföras med vare sig ålders- eller invalidpension. Det handlar inte om utkomstskydd vid arbetslöshet och kan inte heller anses ingå i sådan lagstiftning enligt 19 § 2 mom. i grundlagen som ska trygga en försörjning. Rätten till avträdelsetöd tjänas inte heller in enligt intjäningsprincipen på ett sådant sätt att den behöver granskas med tanke på grundlagens 15 § som gäller egendomsskydd (GrUU 30/2005 rd, s. 2, GrUU 60/2002 rd, s. 2–3, GrUU 9/1999 rd, s. 2–3). Här handlar det om lagstiftning om att bedriva jordbruk (GrUU 18/2006 rd).

Den föreslagna regleringen gäller upphävandet av vissa villkor som gäller utbetalning av sådant avträdelsetöd som redan beviljats inom ramen för systemen för avträdelsetöd inom jordbruket. Propositionens konsekvenser innebär att beloppet av den förvärvsinkomst som en avträdare tjänat in i förvärsarbete inte kommer att påverka hans eller hennes rätt att få avträdelsetöd. Såsom ovan har konstaterats kan avträdelsetödet betraktas som ett pensionsliknande stöd, och

stödet har flera kopplingar till pensionssystemet, men i konstitutionellt hänseende kan det inte jämföras med vare sig ålders- eller invalidpension. Det handlar inte heller om utkomstskydd vid arbetslöshet och det kan inte anses ingå i sådan lagstiftning enligt 19 § 2 mom. i grundlagen som ska trygga en försörjning. Rätten till avträdelsestöd tjänas inte heller in enligt intjäningsprincipen på ett sådant sätt att den behöver granskas med hänsyn till det egendomsskydd som garanteras i 15 § i grundlagen. Med beaktande av vad som anförts ovan är det uppenbart att det rör sig om en mycket speciell stödform som i tiderna har införts i syfte att förbättra jordbruksstrukturen. Systemet med avträdelsestöd är inte som sådant jämförbart med andra förmåner. Avträdelsestödet innehåller olika element som gör att det kan beskrivas som ett pensionsliknande stöd. Om den föreslagna ändringen genomförs kommer avträdelsestödet att delvis likna ålderspension. Med ålderspension är det tillåtet att arbeta utan en förvärvsinkomstgräns, vilket inte är fallet i fråga om invalidpension.

Syftet med propositionen är att göra det möjligt att i större utsträckning kombinera avträdelsestöd med förvärvsarbete. Propositionens mål bygger inte längre på att avträdelsestöd i första hand bedöms i ljuset av bestämmelser om bedrivande av jordbruk, utan det är snarare fråga om att samordna arbetskraftspolitiska mål med det tidigare systemet med avträdelsestöd. Eftersom avträdelsestöd inte längre beviljas är det fråga om bedömning av rättigheter som uppkommit till följd av redan fattade beslut. Att ändra avträdelsestödet så att förvärvsinkomst inte längre påverkar utbetalning förändrar stödets karaktär så att det blir mer som en pensionsliknande rättighet, som beviljas tills ålderspensionen börjar för personen i fråga. Om kopplingen mellan avträdelsestöd och förvärvsinkomst avskaffas i enlighet med förslaget, verkar det som att avträdelsestödet samband med den grundläggande försörjningen enligt 19 § 2 mom. i grundlagen i viss mån försvagas, i och med att förmånen då blir oberoende av inkomsterna.

Med tanke på likställighetsprincipen kan den reglering som föreslås i propositionen, som utöver att främja sysselsättningen har som mål att i syfte att säkerställa försörjningsberedskapen och livsmedelstryggheten under de förhållanden som uppstått till följd av covid-19-epidemin och kriget i Ukraina trygga de arbetsuppgifter som är kritiska med tanke på primärproduktionen, under de rådande förhållandena anses tjäna ett motiverat och acceptabelt samhälleligt intresse. Det har dessutom varit frivilligt att ansöka om avträdelsestöd och stödet har beviljats enligt prövning.

För att de stödtagare som upphört med att bedriva jordbruk och som före ikraftträdandet av den föreslagna lagen har arbetat över den inkomstgräns för annan förvärvsinkomst som anges i lagen om avträdelsestöd ska behandlas jämlikt i den föreslagna lagen i förhållande till sådana mottagare av avträdelsestöd som inte före ikraftträdandet har arbetat över den föreskrivna inkomstgränsen, bör den föreslagna lagändringen i enlighet med propositionen tillämpas retroaktivt. Avsikten är att lagen i fråga om betalning av avträdelsestöd ska tillämpas retroaktivt från och med den 1 januari 2022, dvs. den tidpunkt då det temporära undantaget i fråga om förvärvsinkomstgränsen upphörde att gälla.

Till de stödtagare som upphört med att bedriva jordbruk och som före ikraftträdandet av den föreslagna lagen har arbetat över förvärvsinkomstgränsen enligt lagen om avträdelsestöd ska det enligt förslaget betalas retroaktivt avträdelsestöd från och med den 1 januari 2022. Genom retroaktiv tillämpning av lagen säkerställs det således att stödtagarna behandlas lika inför den föreslagna lagen under de exceptionella förhållanden som uppstått till följd av covid-19-epidemin och kriget i Ukraina.

Propositionen har inga direkta konsekvenser för tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Det är inte fråga om exempelvis en subjektiv rät-

RP 33/2022 rd

tighet, utan om att de villkor som hänför sig till förvärvsinkomstgränsen och som gäller utbetalningen av ett stöd som redan tidigare beviljats avträdaren i syfte att förbättra jordbruksstrukturen ska upphävas.

Enligt grundlagens 18 § 1 mom. som gäller näringsfrihet har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Vidare ska det allmänna med stöd av 2 mom. bl.a. främja sysselsättningen. I propositionen föreslås inga nya begränsningar för beviljande av stöd, och den begränsar inte de förmåner som redan beviljats stödtagarna på ett sätt som kan vara problematiskt med tanke på den näringsfrihet som tryggas genom bestämmelserna i 18 § i grundlagen. Tvärtom bedöms de ändringar som föreslås i propositionen ha en sysselsättningsfrämjande effekt.

På de grunder som anförts ovan anses det att propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) 14 § och 49 § 2 mom. 2 punkten, samt
ändras 38 §, 42 § 5 mom. och 45 §, av dem 38 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1000/2012 samt 42 § 5 mom. sådant det lyder i lag 1075/2016

38 §

Betalning av avträdelsestöd

Avträdelsestöd betalas från den avträdelsetidpunkt som bestäms enligt 4 § 3 mom. för avträdelseformen i fråga. Avträdelsestöd betalas dock inte förrän

- 1) avträdaren har uppnått den ålder som anges i 8 § 1 mom.,
- 2) avträdaren har upphört med att bedriva kommersiellt jordbruk och med leveransarbeten i skogsbruket så som avses i 12 och 13 §,
- 3) betalningen av rehabiliteringsstöd har upphört, om avträdaren har haft rätt till rehabiliteringsstöd då avträdelsen skedde,
- 4) besittningen av åkermarken på den lägenhet som är föremål för avträdelsen, äganderätten till de överlåtna renarna och, i de fall som avses i 15 §, 17 § 1 mom. 1 punkten och 18—21 §, besittningen av produktionsbyggnaderna och produktionskonstruktionerna har övergått till förvärvaren,
- 5) förvärvaren har börjat infria sin förbindelse enligt 15 § 1 mom. 6 punkten, 17 § 2 mom. eller 77 a § 1 mom. 7 punkten,
- 6) förvärvaren vid avträdelser enligt 18—21 § har företett en utredning om att han eller hon är ansvarig bolagsman i de bolag som avses i nämnda paragrafer eller att han eller hon har bestämmande inflytande i aktiebolaget och att han eller hon tagit en försäkring för minimipensionskydd enligt lagen om pension för lantbruksföretagare för sin verksamhet på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdelsen,
- 7) bolaget vid avträdelser enligt 18—21 § har börjat infria sin förbindelse enligt 18 § 2 mom., 19 § 2 mom., 20 § 2 mom. eller 21 § 1 mom. 4 punkten.

Avträdaren kan innan betalning av avträdelsestöd börjar skriftligt meddela pensionsanstalten att avträdelsestöd inte ska börja betalas till honom eller henne. Avträdelsestöd ska börja betalas till en avträdare som lämnat ett sådant meddelande när han eller hon skriftligt av pensionsanstalten ansöker om att avträdelsestöd ska börja betalas. Avträdelsestöd betalas från och med ingången av den månad som följer från det att ansökan om betalning av avträdelsestöd kommit in.

Avträdelsestöd betalas inte för en kalendermånad som inte är hel.

När de villkor som nämns i 1 eller 2 mom. har uppfyllts meddelar pensionsanstalten ett beslut om att avträdelsestöd ska börja betalas.

RP 33/2022 rd

42 §

Ändring av avträdelsestödet grundbelopp till ålderspension

Om avträdelsestödet grundbelopp av skäl som avses i 38 § 2 mom. inte har börjat betalas ut, kan utbetalningsstarten för i 42 § 1 mom. avsedd ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare skjutas upp på ansökan av avträdaren, om ansökan görs innan avträdaren fyller 63 år. Ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare beviljas då på särskild ansökan. Ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare fastställs enligt 42 § 1 och 2 mom. tidigast från ingången av månaden efter den då ansökan om ålderspension gjordes. I fråga om andra arbetspensioner enligt 3 § i lagen om pension för arbetstagare iakttas 42 § 4 mom.

45 §

När betalningen av avträdelsestöd avbryts

Betalningen av avträdelsestöd kan avbrytas, om det huvudsakliga ansvaret för bedrivandet av jordbruk med beaktande av den arbetsinsats som mottagaren av avträdelsestöd står för och förhållandena på den överlåtna gårdsbruksenheten ska anses ha återgått till mottagaren av avträdelsestöd annat än tillfälligt.

Betalningen av avträdelsestödet återupptas omedelbart när pensionsanstalten har fått underrättelse om att orsaken till avbrottet har undanröjts. Mottagaren av avträdelsestödet ska skriftligt underrätta pensionsanstalten om att avbrottet har undanröjts. Bestämmelser om förfarandet när ett avbrutet avträdelsestöd börjar betalas på nytt utfärdas genom förordning av statsrådet. Avträdelsestöd betalas emellertid inte retroaktivt för längre tid än sex månader före underrättelsen.

Denna lag träder i kraft den 2022.

Bestämmelserna i 38 § 1 mom. och 45 § tillämpas från och med den 1 januari 2022.

Helsingfors den 24 mars 2022

Statsminister

Sanna Marin

Jord- och skogsbruksminister Jari Leppä

Lag

om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) 14 § och 49 § 2 mom. 2 punkten, samt
ändras 38 §, 42 § 5 mom. och 45 §, av dem 38 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1000/2012 samt 42 § 5 mom. sådant det lyder i lag 1075/2016.

Gällande lydelse

14 §

Begränsningar av annan förvärvsverksamhet

Avträdelsestöd betalas inte förrän avträdaren har tillställt pensionsanstalten en utredning om att även andra förvärvsarbeten än de som avses i 12 § 1 mom. har upphört eller att de har minskat så att hans eller hennes förvärvsinkomst av dem kan uppskattas bli mindre än 523,61 euro per månad. Ovan nämnda förvärvsinkomstgräns justeras årligen med den lönekoeficient som avses i 96 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

Som inkomst enligt 1 mom. betraktas likväl inte stöd för närståendevård enligt lagen om stöd för närståendevård (937/2005) och inte heller arvode som avses i familjevårdarlagen (312/1992). Det som föreskrivs i 1 mom. tillämpas också på en avträdare som avses i 9 § då han eller hon uppnår den ålder som anges i 8 §.

38 §

Betalning av avträdelsestöd

Avträdelsestöd betalas från den avträdelsetidpunkt som bestäms enligt 4 § 3 mom. för avträdelseformen i fråga. Avträdelsestöd betalas dock inte förrän

1) avträdaren har uppnått den ålder som anges i 8 § 1 mom.,

Föreslagen lydelse

14 §

Begränsningar av annan förvärvsverksamhet

(upphävs)

38 §

Betalning av avträdelsestöd

Avträdelsestöd betalas från den avträdelsetidpunkt som bestäms enligt 4 § 3 mom. för avträdelseformen i fråga. Avträdelsestöd betalas dock inte förrän

1) avträdaren har uppnått den ålder som anges i 8 § 1 mom.,

Gällande lydelse

2) avträdaren har upphört med att bedriva kommersiellt jordbruk och med leveransarbeten i skogsbruket så som avses i 12 och 13 §.

3) *avträdaren har upphört med andra förvärvsarbeten eller minskat dem så att avträdarens inkomster därav kan uppskattas bli mindre än det belopp som anges i 14 §,*

4) betalningen av rehabiliteringsstöd har upphört, om avträdaren har haft rätt till rehabiliteringsstöd då avträdelsen skedde,

5) besittningen av åkermarken på den lägenhet som är föremål för avträdelsen, äganderätten till de överlåtna renarna och, i de fall som avses i 15 §, 17 § 1 mom. 1 punkten och 18—21 §, besittningen av produktionsbyggnaderna och produktionskonstruktionerna har övergått till förvärvaren,

6) förvärvaren har börjat infria sin förbindelse enligt 15 § 1 mom. 6 punkten, 17 § 2 mom. eller 77 a § 1 mom. 7 punkten,

7) förvärvaren vid avträdelser enligt 18—21 § har företett en utredning om att han eller hon är ansvarig bolagsman i de bolag som avses i nämnda paragrafer eller att han eller hon har bestämmande inflytande i aktiebolaget och att han eller hon tagit en försäkring för minimipensionsskydd enligt lagen om pension för lantbruksföretagare för sin verksamhet på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel-

sen,
8) bolaget vid avträdelser enligt 18—21 § har börjat infria sin förbindelse enligt 18 § 2 mom., 19 § 2 mom., 20 § 2 mom. eller 21 § 1 mom. 4 punkten.

Avträdelsestöd betalas inte för en kalendermånad som inte är hel.

Föreslagen lydelse

2) avträdaren har upphört med att bedriva kommersiellt jordbruk och med leveransarbeten i skogsbruket så som avses i 12 och 13 §,

3) betalningen av rehabiliteringsstöd har upphört, om avträdaren har haft rätt till rehabiliteringsstöd då avträdelsen skedde,

4) besittningen av åkermarken på den lägenhet som är föremål för avträdelsen, äganderätten till de överlåtna renarna och, i de fall som avses i 15 §, 17 § 1 mom. 1 punkten och 18—21 §, besittningen av produktionsbyggnaderna och produktionskonstruktionerna har övergått till förvärvaren,

5) förvärvaren har börjat infria sin förbindelse enligt 15 § 1 mom. 6 punkten, 17 § 2 mom. eller 77 a § 1 mom. 7 punkten,

6) förvärvaren vid avträdelser enligt 18—21 § har *lämnat in* en utredning om att han eller hon är ansvarig bolagsman i de bolag som avses i nämnda paragrafer eller att han eller hon har bestämmande inflytande i aktiebolaget och att han eller hon tagit en försäkring för minimipensionsskydd enligt lagen om pension för lantbruksföretagare för sin verksamhet på den gårdsbruksenhet som är föremål för avträdel-

sen,
7) bolaget vid avträdelser enligt 18—21 § har börjat infria sin förbindelse enligt 18 § 2 mom., 19 § 2 mom., 20 § 2 mom. eller 21 § 1 mom. 4 punkten.

Avträdaren kan innan betalning av avträdelsestöd börjar skriftligt meddela pensionsanstalten att avträdelsestöd inte ska börja betalas till honom eller henne. Betalningen av avträdelsestöd till en avträdare som lämnat ett sådant meddelande börjar när han eller hon skriftligt hos pensionsanstalten ansöker om att avträdelsestöd ska börja betalas. Avträdelsestödet betalas från ingången av den månad som följer från det att ansökan om betalning av avträdelsestöd kommit in.

Avträdelsestöd betalas inte för en kalendermånad som inte är hel.

Gällande lydelse

När de villkor som nämns i 1 mom. har uppfyllts meddelar pensionsanstalten ett beslut om att avträdelsestöd ska börja betalas.

42 §

Ändring av avträdelsestödet grundbelopp till ålderspension

Om avträdaren inte upphört med andra förvärvsarbeten eller minskat dem så att avträdelsestödet grundbelopp har börjat betalas ut, kan utbetalningsstarten för i 1 mom. avsedd ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare skjutas upp på ansökan av avträdaren, om ansökan görs innan avträdaren fyller 63 år. Ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare beviljas då på särskild ansökan. Ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare fastställs enligt 1 och 2 mom. tidigast från ingången av månaden efter den då ansökan om ålderspension gjordes. I fråga om andra arbetspensioner enligt 3 § i lagen om pension för arbetstagare iakttas 4 mom.

45 §

När betalningen av avträdelsestöd avbryts

Avträdelsestöd betalas inte för en kalendermånad under vilken mottagaren av avträdelsestöd förvärvsarbetar och förtjänar minst 523,61 euro per månad. Som inkomst beaktas härvid inte sådan inkomst som avses i 14 § och som inte heller när avträdelsestöd beviljas räknas som inkomst av förvärvsarbete. Ovan nämnda förvärvsinkomstgräns justeras årligen med den lönekoeficient som avses i 96 § i lagen om pension för arbetstagare.

När pensionsanstalten får kännedom om en omständighet med stöd av vilken avträdelsestöd inte skulle få betalas enligt 1 mom., avbryter pensionsanstalten betalningen av avträdelsestödet från följande möjliga betalningsperiod, om orsaken till att avbryta betalningen av avträdelsestödet fortfarande föreligger.

Föreslagen lydelse

När de villkor som nämns i 1 eller 2 mom. har uppfyllts meddelar pensionsanstalten ett beslut om att avträdelsestöd ska börja betalas.

42 §

Ändring av avträdelsestödet grundbelopp till ålderspension

Om avträdelsestödet grundbelopp av skäl som avses i 38 § 2 mom. inte har börjat betalas ut, kan utbetalningsstarten för i 42 § 1 mom. avsedd ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare skjutas upp på ansökan av avträdaren, om ansökan görs innan avträdaren fyller 63 år. Ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare beviljas då på särskild ansökan. Ålderspension enligt lagen om pension för lantbruksföretagare fastställs enligt 42 § 1 och 2 mom. tidigast från ingången av månaden efter den då ansökan om ålderspension gjordes. I fråga om andra arbetspensioner enligt 3 § i lagen om pension för arbetstagare iakttas 42 § 4 mom.

45 §

När betalningen av avträdelsestöd avbryts

Gällande lydelse

Betalningen av avträdelsestöd kan *likaså* avbrytas, om det huvudsakliga ansvaret för bedrivandet av jordbruk med beaktande av den arbetsinsats som mottagaren av avträdelsestöd står för och förhållandena på den överlåtna gårdsbruksenheten skall anses ha återgått till mottagaren av avträdelsestöd annat än tillfälligt.

Betalningen av avträdelsestödet återupptas omedelbart när pensionsanstalten har fått uppgift om att orsaken till avbrottet har undanröjts. Mottagaren av avträdelsestödet skall skriftligt underrätta pensionsanstalten om saken. *Närmare* bestämmelser om förfarandet när ett avbrutet avträdelsestöd börjar betalas på nytt utfärdas genom förordning av statsrådet. Avträdelsestöd betalas emellertid inte retroaktivt för längre tid än sex månader före underrättelsen.

49 §

Avträdelsestödtagarens skyldighet att lämna uppgifter

Den som får avträdelsestöd är skyldig att underrätta pensionsanstalten om följande förändringar som inverkar på hans eller hennes rätt att få avträdelsestöd eller på beloppet av det avträdelsestöd han eller hon erhåller:

2) att han eller hon har börjat förvärvsarbete och får en förvärvsinkomst som är minst lika stor som det belopp som föreskrivs i 45 § 1 mom. eller att förvärvsinkomsten av förvärvsarbete stiger till minst nämnda belopp,

Föreslagen lydelse

Betalningen av avträdelsestöd kan avbrytas, om det huvudsakliga ansvaret för bedrivandet av jordbruk med beaktande av den arbetsinsats som mottagaren av avträdelsestöd står för och förhållandena på den överlåtna gårdsbruksenheten ska anses ha återgått till mottagaren av avträdelsestöd annat än tillfälligt.

Betalningen av avträdelsestödet återupptas omedelbart när pensionsanstalten har fått *underrättelse* om att orsaken till avbrottet har undanröjts. Mottagaren av avträdelsestödet ska skriftligt underrätta pensionsanstalten om att avbrottet har undanröjts. Bestämmelser om förfarandet när ett avbrutet avträdelsestöd börjar betalas på nytt utfärdas genom förordning av statsrådet. Avträdelsestöd betalas emellertid inte retroaktivt för längre tid än sex månader före underrättelsen.

49 §

Avträdelsestödtagarens skyldighet att lämna uppgifter

Den som får avträdelsestöd är skyldig att underrätta pensionsanstalten om följande förändringar som inverkar på hans eller hennes rätt att få avträdelsestöd eller på beloppet av det avträdelsestöd han eller hon erhåller:

(upphävs 2 mom. 2 k.)

Denna lag träder i kraft den 2022.